

พฤติกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบัน

Behavior in Giving alms of Buddhist in the Present

พระชานนท์ อภิบุญโญ (ภูติ)*

บุญร่วม คำเมืองแสน**

วันรับ 13 / ธันวาคม / 2564

ตรวจสอบ 15-20 / ธันวาคม / 2564

ตอบรับ 25 / ธันวาคม / 2564

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเรื่องทานในทัศนะของพระพุทธศาสนา2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบัน3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าพฤติกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบัน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการให้ทาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทาน หมายถึง การให้สิ่งที่ควรให้ทั้งสิ่งของเครื่องยังชีพหรือคำแนะนำสั่งสอนตลอดจนเพื่อแผ่กันด้วยไมตรีที่มาจากเจตนาปราศจากความโลภและอยากให้ผู้อื่นมีความสุข แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

กับการให้ทานนี้มีทั้งแนวคิดทางฝากตะวันตกและตะวันออก ส่วนมากการให้ทานก็มีเพื่อหวังให้สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขจะเห็นได้ว่าการให้ทานไม่ว่าศาสนาใดก็เป็นสิ่งจำเป็นและถือเป็นคุณธรรมข้อหนึ่งเลยทีเดียวจึงสามารถบอกได้ว่าการให้ทานสำคัญเสมอ

2. พฤติกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบัน ในรูปแบบของพฤติกรรมการให้ทานตามที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ใน ปฐมทานสูตร และ ทานวัตถุสูตร โดยผู้วิจัยได้สรุปรูปแบบพฤติกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบันโดยนำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนา ปฐมทานสูตร และ ทานวัตถุสูตร มาสังเคราะห์รวมกับ “โครงสร้าง

*นักศึกษาลัทธิสุตตรศาสนาธรรมชาตินิตย สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, boonruam.ka@mbu.ac.th

ที่กำหนดการบริจาคของคน”ของ Joseph R. Mixer โดยผู้วิจัยได้ทำการสรุปพฤติกรรมกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบันไว้ดังนี้ 1. พฤติกรรมการให้ทานเพราะหวังอยากได้ 2. พฤติกรรมการให้ทานเพราะความหลงหรือความไม่รู้ 3. พฤติกรรมการให้ทานเพื่อยกระดับจิตใจให้มีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งวิเคราะห์ถึงหลักพิจารณาในการให้ทานที่ถูกต้องในสังคมปัจจุบันที่ได้แสดงไว้พระสูตรต่างๆ หลายนัย เช่น สุจริต3 กรณียะ5 สมาจาร10 กุศลกรรมบถ10 โดยมีองค์ประกอบดังนี้ ทานนั้นต้องบริสุทธิ์ 1.ทานนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ 2.ทานนั้นต้องไม่เบียดเบียนตนเอง 3.ทานนั้นต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น และ 4.สังคมสรรเสริญ

3. วิเคราะห์คุณค่าพฤติกรรมกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบัน พบว่า พฤติกรรมการให้ทาน มีคุณค่าทั้งที่เกิดขึ้นในโลกนี้ โลกหน้า และประโยชน์สูงสุด ตามหลัก อัตตะ3 คือ 1) ทัศนคติที่มีต่อประโยชน์ของพฤติกรรมกรรมการให้ทานทำให้เกิดประโยชน์ที่ปรากฏในภพนี้ทั้ง3 คือ 1. อัตตัตตะประโยชน์ ประโยชน์ของผู้ให้ ทำให้เกิด ความสุขใจไม่มากนักน้อยย่อมเกิดแก่ผู้ให้ทาน ผู้ให้ย่อมเป็นที่รักที่ขอบใจแก่คนเป็นอันมาก คนดีเป็นอันมากย่อมพอใจคบหาผู้ให้ทาน มีชื่อเสียงอันดีงามของผู้ให้ทานและยังผลให้ชื่อขจรขยายไป 2. ปรัตตะประโยชน์ ประโยชน์ผู้รับ ผู้รับย่อมเป็นสุขทั้งทางกายและใจ เต็มเต็มในสิ่งที่ขาดทั้งทางกายภาพและทางใจ เป็นเครื่องช่วยให้การดำเนินชีวิตให้มีคุณภาพมากขึ้น 3. อุภยัตตะประโยชน์ ประโยชน์ต่อสังคม สร้างความสามัคคีให้กับสังคม ลดปัญหาในสังคม 2) สัมปรายิกัตตะประโยชน์ของพฤติกรรมกรรมการให้ทานที่เกิดขึ้นในภพหน้า คือ ได้ไปเกิดในสุคติภูมิ ตั้งแต่ มนุษย์โลก สวรรค์โลกชั้นต่างๆ จนถึงพรหมโลก 3) ปรมาตตะประโยชน์ของพฤติกรรมกรรมการให้ทาน ประโยชน์สูงสุด คือ อริยมรรค ตั้งแต่

โสดาปัตติมรรคจนถึงสกาคามีผลและผู้ที่ทำบุญทานบารมีจนติดเป็นอุปนิสัยเป็นหนทางแห่งการบรรลุมรรคผลแต่เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งเท่านั้น ผู้ให้ทานยังจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติให้ครบทั้งสามด้านของไตรสิกขา คือ ทาน ศีล ภาวนา จึงจะสามารถเข้าถึงความดับทุกข์อย่างแท้จริงคือนิพพาน

คำสำคัญ : พฤติกรรม, การให้ทาน

ABSTRACT

The objectives of this thesis were; 1) To study the almsgiving of Buddhists. 2) To study Buddhist giving alms behaviour. 3) To study and analyze the value of Buddhist giving alms behaviour. The research was performed to evaluate the offering, they give behaviors, and analyze the value of giving behaviour in the present Buddhism. This thesis is a qualitative research study. Sources of research data including Tripitaka, exegesis, books, and research related to karma and the effects of karma in Buddhist philosophy based on Theravada doctrine

The results of the study found that :

1. The study found that making offerings is should be sustenance products, giving people a wisdom based on loving-kindness and generosity with good intentions without greed and wanting others to be happy. The concept of offering in Western and Eastern Buddhism may be difference, however, the main idea that its show in common is to make society happy.

2. This study will scope the offering

behaviors as; 1) they give wants something in return. 2) they give may offering because of delusion or ignorance. 3) they give associate the offering to adornment and requisite for the mind. This study elaborates the meaning of the present offering from much Buddhist philosophy Sucarrita³ Karaneya⁵ Samajan¹⁰ Kusala-kummapatha¹⁰. The study found that the good balance level of giving align in the present day. Heart of offering aims to give with a pure heart without any kind of desire. The results of offering benefit to society as a whole. Also, it should not harm them give and others in any aspect. Furthermore, it should favour all social members.

3. The analysis related to Attha³ found that they give beneficial in the present life, postexistence, and the ultimate benefit. In the present life. First, the offering makes immediately blissful mine to themselves. Also favouring from others. Furthermore, it can gravitate good people to become friends and well known throughout society. Secondly, the beneficiary from the given also fulfils their needs and happiness. It brightens them in the future. Lastly, it is beneficial to society by increasing collaboration between people and reducing problems. In the postexistence, the given belief is that offering leads them to be reborn into heaven or re-born in a better level of life. Finally, the ultimate benefit of giving is one of the parts of Given, Sila, Pavana. So all 3 parts make the given to achieve nirvana.

Keyword: Behavior, Giving alms.

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ เทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของประชาชน จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆไปอย่างมากเมื่อเทียบกับอดีต การให้ทานในปัจจุบันก็มีการเปลี่ยนไปตามยุคสมัยเช่นกัน

สังคมที่ไทยมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก จะเห็นได้ว่าสังคมไทยนั้นจะเน้นเรื่อง บุญ และการให้ทานเป็นหลักแม้คนไทยจะได้ชื่อว่าเป็นคนมีน้ำใจชอบทำบุญชอบให้ทานมีการให้และแบ่งปันให้กับคนที่มีความจำเป็นกว่าจนเป็นปกตินิสัย เมื่อมีเหตุการณ์ทุกข์ภัยร้ายแรงขึ้น พลั้งน้ำใจ ก็ จะหลั่งไหลไปยังพื้นที่ที่เดือดร้อนมากมายแต่จากการจัดอันดับประเทศใจบุญที่สุดในโลก (World Giving Index) ของสถาบัน CAF (Charities Aid Foundation) หรือมูลนิธิช่วยเหลือการกุศลของสหรัฐอเมริกา เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสำรวจประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปในเขตเมืองและชนบทของประเทศต่างๆ รวม 153 ประเทศ โดยพิจารณาจากเงื่อนไขดัชนีย่อย 3 ดัชนี คือ 1.ดัชนีการบริจาคเงินเพื่อการกุศล 2.ดัชนีการอาสาสมัครหรือการอุทิศตนช่วยเหลืองานกุศล 3.ดัชนีการช่วยเหลือบุคคลแปลกหน้าที่ได้รับความเดือดร้อน ประเทศไทยเรตติดอันดับสูงสุดในปี 2011 คือเป็นอันดับที่ 9 ของโลก เพราะปีนั้นเราเกิดมหาอุทกภัยปี 2012 เราอยู่อันดับที่ 26 ปี 2013 อยู่อันดับที่ 38 และในปี 2014 เราอยู่อันดับที่ 21 แต่เมื่อมาดูในรายละเอียด การบริจาคเงินของเราติดอันดับหนึ่งในห้าของโลกมาตลอด โดยในปี 2011 เราได้ที่ 1 ในเรื่องการบริจาคเงิน ปี 2012 ได้อันดับที่ 5 ชัยชนะมา

เป็นที่ 4 ในปี 2013 และที่ 3 ในปี 2014 ส่วนของคะแนนที่เราทำไม่ได้ดีเลย คือเรื่องของการบริจาค “เวลา” ด้วยการอาสาทำงานให้กับสังคม ในปี 2011 เราติดอันดับที่ 86 ปี 2012 ขยับมาอันดับที่ 78 ปี 2013 ตกไปที่ 108 และในปี 2014 เราอยู่อันดับที่ 106 จาก 135 ประเทศ และ การให้ความช่วยเหลือกับคนแปลกหน้าปี 2011 อันดับ 59 ปี 2012 ตกไปอันดับที่ 92 ปี 2013 อันดับ 95 ส่วนปี 2014 เราอยู่อันดับที่ 70 จากตัวเลขเห็นได้เลยว่าปัจจุบันคนไทยนิยมให้การให้ทานด้วยตัวเงินกับวัตถุสิ่งของเป็นหลัก มีค่านิยมที่ผิดในการให้ทานกลับกลายเป็นการตอบสนองกิเลสตัณหา ทั้ง กามตัณหา (ความอยากมี) ภวตัณหา (ความอยากเป็น) วิภวตัณหา (ความอยากไม่มี ไม่เป็น) ส่วนมากทำทานเพื่อหวังได้ ไม่ใช่เพื่อละกิเลส ความเห็นแก่ตัว ซึ่งห่างไกลกับหลักพระพุทธศาสนา มาก ซ้ำแล้วบางวัดในพระพุทธศาสนายังมีการนำหลักคำสอนที่ผิดๆเกี่ยวกับการให้ทานมาสอนกับประชาชน เช่น ทำทานเท่านั้นได้ไปขึ้นสวรรค์ชั้นนั้นๆ บริจาคอะไรสิ่งเสียงจะไพเราะ ทำทานด้วยดอกไม้จะเป็นผู้มีรูปร่างสวยงาม บริจาคจนหมดตัวสุดท้ายจะได้มีวิมานบนสวรรค์ เป็นต้น อันที่จริงเป็นเพียงแค่นำเอาคำสอนจากนิทานธรรมบทบางช่วงบางตอนมาสั่งสอนญาติโยมเพียงเท่านั้น แต่ไม่ได้นำเอาหลักสำคัญของการให้ทานมาสั่งสอนญาติโยม คนที่ทำทานกลับมีแต่ความเห็นแก่ตัวเกิดขึ้นแทนที่จะลดความยึดมั่นถือมั่นว่าสิ่งนี้ไม่ใช่ของตน บางคนทำทานเพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้ตัวเองเพื่อหวังสิ่งตอบแทน บางธุรกิจก็จัดรูปแบบการส่งเสริมการขาย ลักษณะเหมือนการให้ทานแก่ผู้ยากไร้แต่ที่จริงเป็นการหวังผลทางธุรกิจ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเจตนาในการให้ทานนั้นเป็นสิ่งที่ระบอบอันสูงส่งของการให้ทานว่าจะได้มากได้น้อยเพียงใดและการที่เราจะทราบถึงเจตนาของผู้ให้ทานนั้นคงเป็นการยากและมีแต่ผู้ให้ทานเท่านั้น

ที่จะรู้ดี จะเห็นว่ามีปัจจัยหลายอย่างในปัจจุบันที่ส่งผลถึงพฤติกรรมทำให้ทานทำให้รูปแบบพฤติกรรมและวัตถุประสงค์ของการให้ทานอาจเปลี่ยนไปตามกาลเวลา

ฉะนั้นการศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องพฤติกรรมทำให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างมากในการอธิบายพฤติกรรมทำให้ทานของชาวพุทธในยุคปัจจุบันว่ามีพฤติกรรมทำให้ทานเปลี่ยนไปอย่างไรและพฤติกรรมทำให้ทานนั้นมีความสัมพันธ์กับหลักธรรมการให้ทานในพุทธศาสนาหรือไม่อย่างไร และงานวิจัยนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งในการให้ความรู้เรื่องทานให้กับบุคคลทั่วไปและผู้ศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องทานมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องทานในทัศนะของพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมทำให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าพฤติกรรมทำให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีวิธีการ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1. รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง กรมการศาสนา 2525

1.2. รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ ตำรา เอกสาร และ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เช่น นิทานธรรมบท วรรณกรรมเรื่อง เวสสันดรชาดก เป็นต้น

2. เมื่อศึกษารวบรวมข้อมูลแล้วจึงนำมาสรุปวิเคราะห์และสังเคราะห์ เรียบเรียง นำเสนอ งานวิจัยแยกเป็นรายบท

3. นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับขั้นตอน โดยวิธีพรรณนาและจัดทำเป็นรูปเล่ม วิทยานิพนธ์ เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยต่อไป

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงหลักการให้ทานตามทัศนะของพระพุทธศาสนา

2. ทำให้ทราบถึงรูปแบบพฤติกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบัน

3. ทำให้ทราบถึงคุณค่าพฤติกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบัน

การอภิปรายผล

ทาน หมายถึง การให้สิ่งที่ควรให้ทั้งสิ่งของ เครื่องยังชีพหรือคำแนะนำสั่งสอนตลอดจนเผื่อแผ่กันด้วยไมตรีที่มาจากเจตนาปราศจากความโลภ และอยากให้ผู้อื่นมีความสุข แนวคิดที่เกี่ยวกับการให้ทานนี้มีทั้งแนวคิดทางฆาตกะวันตกและตะวันออก สอนมากการให้ทานก็มีเพื่อหวังให้สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขจะเห็นได้ว่าการให้ทานไม่ว่าศาสนาใดก็เป็นสิ่งจำเป็นและถือเป็นคุณธรรมข้อหนึ่งเลยทีเดียวจึงสามารถบอกได้ว่าการให้ทานสำคัญเสมอ

การให้ทานในพระพุทธศาสนา ในทานสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงทานไว้ 2 ประเภท คือ

1. อามิสทาน การให้สิ่งของเป็นทาน ได้แก่ การให้ในปัจจัย 4 เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค และการบริจาคทรัพย์

2. ธรรมทาน การให้ธรรมเป็นทานหรือการให้ทานโดยไม่ใช้สิ่งของ ได้แก่ 1) วิทยาทาน คือ การให้ความรู้ 2) อภัยทาน คือ การให้อภัยเป็นทาน 3)

การอุทิศตนเพื่อสังคม ได้แก่ กิจกรรมจิตอาสา

พฤติกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบัน

รูปแบบพฤติกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากครั้งพุทธกาลเป็นอย่างมากเพราะรูปแบบสังคมได้มีการวิวัฒนาการไปตามกาลเวลา และการเข้ามาของเทคโนโลยีต่างๆทำให้รูปแบบพฤติกรรมต่างของชาวพุทธได้เปลี่ยนไป ถึงพฤติกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบันนี้ได้มีการเปลี่ยนไปด้วยมีปัจจัยหลายๆอย่างดังที่กล่าวมาแล้วนั้นแต่ก็ยังคงอยู่ในรูปแบบของพฤติกรรมการให้ทานตามที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ใน ปฐมทานสูตร และ ทานวัตถุสูตร โดยผู้วิจัยได้สรุปรูปแบบพฤติกรรม การให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบันโดยนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ปฐมทานสูตร และ ทานวัตถุสูตร มาสังเคราะห์ร่วมกับ “โครงสร้างที่กำหนดการบริจาคของคน” ของ Joseph R. Mixer โดยผู้วิจัยได้ทำการสรุปพฤติกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบันไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมการให้ทานเพราะหวังอยากได้ คือ พฤติกรรมการให้ทานที่ผู้ให้ให้ไปแล้วหวังอยากได้สิ่งตอบแทนกลับคืนมาทั้งที่เป็น วัตถุ หรือ ไม่ใช่วัตถุ เป็นพฤติกรรมการให้ทานที่เจตด้วยโลภะมีให้เห็นอยู่ในสังคมปัจจุบันโดยเป็นพฤติกรรม การให้ทานเพื่อสนองความอยากของตนเองมีแรงจูงใจภายในคือโลภะกิเลส และมีแรงจูงใจภายนอกคือกามตัณหาความอยากในกามคุณ 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และ โผฏฐัพพะ กามตัณหา คือ ความอยากเป็น และ วิภวตัณหา คือ ความไม่อยากเป็น สิ่งเหล่านี้เป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการให้ทานเพราะหวังอยากได้ซึ่งเป็นการให้ทานที่ยังไม่ถูกหลักการของพระพุทธศาสนา

2. พฤติกรรมการให้ทานเพราะความหลงหรือความไม่รู้ คือ พฤติกรรมการให้ทานเพราะ

ความหลงหรือความไม่รู้ทำให้ท่านเพราะอะไร ให้ไปทำไมให้แล้วได้อะไร เป็นพฤติกรรมการให้ทานที่เจือด้วยโมหะ โดยพฤติกรรมการให้ทานเพราะความหลงหรือความไม่รู้ มีแรงจูงใจภายในคือโมหะ และแรงจูงใจภายนอกคือ สภาพสังคม ครอบครัว การเลี้ยงดู เพื่อนฝูง การศึกษา และการรับสื่อต่างๆ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการให้ทานเพราะความหลงหรือความไม่รู้ขึ้นพฤติกรรมการให้ทานประเภทนี้อาจไม่ถูกต้องตามหลักการพุทธศาสนา แต่ก็มีพุทธศาสนิกชนหลายคนยังมีความเข้าใจผิดๆเกี่ยวกับการให้ทานแบบนี้อยู่มาก

3. พฤติกรรมการให้ทานเพื่อยกระดับจิตใจให้มีคุณภาพสูงขึ้น คือ พฤติกรรมการให้ทานเพื่อละกิเลสโลภะความอยากได้อะไร การให้ทานเพื่อลดอัตตาของตนที่เห็นว่าเป็นตัวกูของกู ความเห็นแก่ตัว การให้ทานเพื่อต้องการให้ผู้อื่นและสังคมมีความสุข และการให้ทานเพื่อให้เข้าถึงนิพพานไม่ว่าในภพนี้หรือภพหน้าพฤติกรรมการให้ทานเพื่อยกระดับจิตใจจะเรียกได้ว่า “จาคะ” แรงจูงใจภายในคือวิชา คือความรู้แจ้งถึงอริยสัจ แรงจูงใจภายนอกคือไตรสิกขา ที่จะส่งผลให้เขาถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดของการให้ทานคือการตัดโลภะให้หมดสิ้นไปในจิตใจ

หลักพิจารณาในการให้ทานที่ถูกต้องในสังคมปัจจุบัน

รูปแบบพฤติกรรมการให้ทานในปัจจุบันนั้นมีหลายรูปแบบดังที่ได้กล่าวมา แล้วเราจะสามารถรู้ได้อย่างไรว่าลักษณะการให้ทานที่ดีเป็นอย่างไร พฤติกรรมการให้ทานที่ดีนั้นไม่ได้แสดงไว้อย่างตรงๆในตำราพระพุทธศาสนาแต่เราก็สามารถที่จะนำหลักธรรมถึงลักษณะการทำความดีในพระพุทธศาสนาที่ได้แสดงไว้พระสูตรต่างๆ หลายนัย เช่น สุจริต3 กรณียะ สมาจาร กุศลกรรมบถ10 มาวิเคราะห์เป็น

หลักในการพิจารณาว่าให้ทานอย่างไรจึงสมควรและเหมาะสมกับสังคมในยุคปัจจุบัน

ท่านนั้นต้องบริสุทธิ์ ท่านจะบริสุทธิ์ได้นั้นต้องประกอบด้วยตัววัตถุ ผู้ให้ทาน และผู้รับทานนั้นต้องบริสุทธิ์ คือ ถ้าเป็น วัตถุทานวัตถุนั้นต้องเป็นสิ่งที่ได้มาโดยชอบทั้งกฎหมายและศีลธรรม เป็นสิ่งที่ไม่ได้ลักขโมยมาผู้ให้ทานต้องจัดหามาอย่างปราณีตโดยตั้งใจ

ท่านนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ ท่านที่จะให้ นั้นต้องก่อให้เกิดประโยชน์เป็นกุศลกรรม และไม่ก่อให้เกิดโทษ ต้องเป็นทานที่เป็นประโยชน์แก่ตัวผู้ให้ ผู้รับ และสังคม ถ้าการให้นั้นไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ก็ให้เกิดโทษผู้มีปัญญาควรพิจารณาที่จะงดเว้นการให้นั้น

ท่านนั้นต้องไม่เบียดเบียนตนเอง การให้ทานต้องไม่เบียดเบียนตนเองไม่ควรให้ทานเกินกำลังของตนและการให้ทานนั้นต้องไม่ทำให้เกิดทุกข์ เช่นการไปกู้หนี้ยืมสินมาให้ทานจนทำให้ตนเป็นหนี้เป็นสิน เป็นต้น เมื่อพิจารณาแล้วท่านที่ผู้ให้เองยังเป็นทุกข์ก็คงเป็นการให้ทานที่ไม่ถูกต้อง ฉะนั้นการให้ทานควรที่จะ

ท่านนั้นต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น การให้ทานเป็นการแสดงถึงความเมตตากรุณาและการสละ การที่เราให้ทานแล้วตัวท่านนั้นไปเบียดเบียนผู้อื่น หรือสังคม ให้เกิดความเดือดร้อนหรือเป็นทุกข์คงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เช่น ฆ่าวัวฆ่าหมูเพื่อจัดเลี้ยงคนในงานบุญ เป็นต้น การให้ทานอย่างสุดโต่งจนเกินไปไม่เพียงเกิดโทษต่อตนเองยังส่งผลต่อผู้อื่น เช่น ขยายบ้านขยายทรัพย์สินเพื่อเอาไปให้ทานจนครอบครัวลูกเมียเดือดร้อน เป็นต้น

สังคมสรรเสริญ การให้ทานนั้นบางท่านอาจไม่จำเป็นต้องการคำสรรเสริญจากผู้อื่นต้องการเพียงให้ทานเพื่อที่จะให้ผู้อื่นเกิดความสุข แต่การให้ทานบางครั้งก็เพียงแต่เราคิดว่าเราทำสิ่งที่ถูกแต่

สังคมรอบข้างไม่เห็นด้วยกับการกระทำของเรานั้น อาจไม่ใช่สิ่งดีแบบที่เราคิดก็ได้ การให้ทานที่ถูกต้อง ก็ต้องดูด้วยว่าทำที่ไหนถ้าทำไม่ถูกที่หรือทำผิดแผก ไปจากวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆก็อาจไม่ใช่สิ่งที่ดีนัก เช่นบางชุมชนที่นิยมกินมังสวิรัตแต่เราไปวัดแล้วเอา แกงไก่ไปทำบุญให้พระในชุมชนนั้น อาจไม่ใช่สิ่งที่ ผิดวินัยสงฆ์แต่ชุมชนนั้นไม่นิยมกินเนื้อสัตว์ก็จะมอง ว่าเป็นสิ่งแปลกและอาจต่อว่าเราได้ เพราะฉะนั้น การให้ทานควรที่จะดูสภาวะแวดล้อมของสังคมนั้น ด้วย

วิเคราะห์คุณค่าพฤติกรรมกรรมการให้ทาน ของชาวพุทธในปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงคุณค่าพฤติกรรมกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบันว่าเกิดประโยชน์หรือไม่และเกิดประโยชน์อย่างไร ทั้งที่เกิดขึ้นในโลกนี้ โลกหน้า และประโยชน์สูงสุด ตามหลัก อุดมคติ 3 เพื่อเป็นจุดมุ่งหมายให้พฤติกรรมกรรมการให้ทานของชาวพุทธ ได้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อผู้ให้ ผู้รับ และสังคม

1. ทัศนคติที่มีต่อประโยชน์ คือ ประโยชน์ ปัจจุบัน หรือประโยชน์อย่างที่เราเห็นๆ เพราะทัศนคติมีผลว่า เรื่องที่เห็นๆ กันอยู่ เรื่องที่มองเห็นได้ในแง่กาละ ก็คือปัจจุบัน หรือถ้าพูดในแง่ของเรื่องราวก็คือเรื่องทั่วไป เรื่องการดำเนินชีวิต การเป็นอยู่ที่ปรากฏ เรื่องทางวัตถุที่เห็นกันได้ สภาพภายนอก เช่น การมีปัจจัย 4 มีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย มีฐานะ มีลาภ มีเกียรติ มียศ มีสรรเสริญ เรื่องชีวิตคู่ครอง ความมีมิตรไมตรี อะไรต่างๆ ในชีวิต ปัจจุบันนี้ในชีวิตที่มองเห็นๆ กันอยู่นี้เป็นประโยชน์ ปัจจุบัน อัตตัตถะประโยชน์ ประโยชน์ตน เมื่อเราให้ทานไปแล้วประโยชน์เกิดขึ้นต่อตัวผู้ให้ทานทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมที่สามารถรับได้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในชาตินี้ ได้แก่ 1) ความสุขใจไม่มากนักน้อย

ย่อมเกิดแก่ผู้ให้ทาน 2) ผู้ให้ย่อมเป็นที่รักที่ขบใจแก่คนเป็นอันมาก 3) คนดีเป็นอันมากย่อมพอใจคบหาผู้ให้ทาน 4) มีชื่อเสียงอันดีงามของผู้ให้ทาน และยังผลให้ชื่อขจรขจายไป ประัตถะประโยชน์ ประโยชน์ต่อผู้อื่น (ประโยชน์ต่อผู้รับ) ทานที่ให้ไปแล้วเกิดประโยชน์ต่อผู้ที่ได้รับ 1) ผู้รับย่อมเป็นสุขทั้งทางกายและใจ 2) เต็มเต็มในสิ่งที่ขาดทั้งทางกายภาพและทางใจ 3) เป็นเครื่องช่วยให้การดำเนินชีวิตให้มีคุณภาพมากขึ้น อุภยัตถะ ประโยชน์ ประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย หรือ ประโยชน์ต่อสังคม มีดังนี้ 1) สร้างความสามัคคีให้กับสังคม 2) ลดปัญหาในสังคม

2. สัมปรายิกัตถะประโยชน์ คือ ประโยชน์ ภายนอก หรือประโยชน์พึงได้รับในภพหน้าและประโยชน์ที่จะได้รับจากการให้ทานที่จะเกิดขึ้นในภพหน้าหลังจากที่เราได้ลาโลกนี้ไปแล้วได้กล่าวไว้ในทานสูตร คือ

1. บุคคลบางคน ให้ทานด้วยความหวังว่า เมื่อตายไปแล้ว จักได้เสวยผลของทานนี้ เมื่อตายไป ได้เกิดในเทวโลกชั้นจาตุมหาราชิกา สันกรรม สันฤทธิ์ สันยศ หมดความเป็นใหญ่ในเทวโลกแล้ว ก็กลับมาสู่ความเป็นอย่างนี้ คือกลับมาเกิดในโลกนี้อีก ทานอย่างนี้มีผลมาก แต่ไม่มีอานิสงส์มาก

2. บุคคลบางคนไม่ได้ให้ทาน เพราะหวังผลของทาน แต่ให้ทานเพราะรู้ว่าทานเป็นของดี เป็นบุญ เป็นกุศล จึงให้เมื่อตายไป ได้เกิดในเทวโลกชั้นดาวดึงส์ สันกรรม สันฤทธิ์ สันยศ หมดความเป็นใหญ่ในเทวโลกแล้ว ก็กลับมาสู่ความเป็นอย่างนี้ คือกลับมาเกิดในโลกนี้อีก ทานอย่างนี้มีผลมากแต่ไม่มีอานิสงส์มาก

3. บุคคลบางคนไม่ได้ให้ทาน เพราะหวังผลของทาน ไม่ได้ให้ทานเพราะรู้ว่าทานเป็นของดี แต่ให้ทานเพราะละอายใจที่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย บรรพบุรุษเคยทำมา ถ้าไม่ทำก็ไม่สมควร ครั้นตาย

ลงได้เกิดในเทวโลกชั้นยามา สันกรรม สันฤทธิ์ สันยศ หมดความเป็นใหญ่ในเทวโลกแล้ว ก็กลับมาสู่ความเป็นอย่างนี้ คือกลับมาเกิดในโลกนี้อีก ทานอย่างนี้มีผลมาก แต่ไม่มีอานิสงส์มาก

4.บุคคลบางคน ไม่ได้ให้ทานเพราะหวังผลของทาน ไม่ได้ให้ทานเพราะรู้ว่าทานเป็นของดี ไม่ได้ให้ทานตามบรรพบุรุษ แต่ให้ทานเพราะเห็นสมณพราหมณ์เหล่านั้นหุงหากินไม่ได้ เราหุงหากินได้ ถ้าไม่ให้อะไรก็ไม่สมควร ครั้นตายลงได้เกิดในเทวโลกชั้นดุสิต สันกรรม สันฤทธิ์ สันยศ หมดความเป็นใหญ่ในเทวโลกแล้ว ก็กลับมาสู่ความเป็นอย่างนี้ คือกลับมาเกิดในโลกนี้อีก ทานอย่างนี้มีผลมาก แต่ไม่มีอานิสงส์มาก

5.บุคคลบางคน ไม่ได้ให้ทานเพราะหวังผลของทาน ไม่ได้ให้ทานเพราะรู้ว่าทานเป็นของดี ไม่ได้ให้ทานตามบรรพบุรุษ ไม่ได้ให้ทานเพราะเห็นว่า สมณพราหมณ์หุงหากินไม่ได้ แต่ให้ทานเพราะต้องการจำแนกแจกทานเหมือนกับฤษีทั้งหลายในปางก่อนได้กระทำมาหาทานมาแล้ว เขาตายไปได้เกิดในเทวโลกชั้นนิมมานรดี สันกรรม สันฤทธิ์ สันยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว ก็กลับมาสู่ความเป็นอย่างนี้ คือกลับมาเกิดในโลกนี้อีก ทานอย่างนี้มีผลมาก แต่ไม่มีอานิสงส์มาก

6.บุคคลบางคน ไม่ได้ให้ทานเพราะหวังผลของทาน ไม่ได้ให้ทานเพราะว่าทานเป็นของดี ไม่ได้ให้ทานตามบรรพบุรุษ ไม่ได้ให้ทานเพราะเห็นว่า สมณพราหมณ์หุงหากินไม่ได้ ไม่ได้ให้ทานเพราะต้องการจำแนกแจกทานเหมือนฤษีทั้งหลายในปางก่อนได้กระทำมาหาทาน แต่ให้ทานเพราะคิดว่า เมื่อให้แล้ว จิตจะเลื่อมใสโสมนัสจึงให้ ครั้นตายไปย่อมเกิดในเทวโลกชั้นปรนิมมิตวสวัตดี สันกรรม สันฤทธิ์ สันยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว ก็กลับมาสู่ความเป็นอย่างนี้ คือกลับมาเกิดในโลกนี้อีก ทานอย่างนี้มีผลมาก แต่ไม่มีอานิสงส์มาก

7.บุคคลบางคนในโลกนี้ ไม่ได้ให้ทานเพราะเหตุที่กล่าวแล้วทั้ง 6 อย่างข้างต้นนั้น แต่ให้ทานเป็นเครื่องปรุงแต่งจิต คือให้ทานนั้นเป็นเครื่องขัดเกลาคจิตใจหมดจดจากกิเลสด้วยอำนาจของสมณะและวิปัสสนา จนได้ฌานและบรรลุนจนได้ฌานและบรรลุปะเป็นพระอนาคามีบุคคล ตายแล้วได้ไปเกิดในพรหมโลก เขาสันกรรม สันฤทธิ์ สันยศ หมดความเป็นใหญ่ในพรหมโลกแล้ว เป็นผู้ไม่ต้องกลับมาเกิดในโลกนี้อีก คือปรินิพพานในพรหมโลกนั่นเอง ทานชนิดนี้เป็นทานที่มีผลมาก และมีอานิสงส์มาก

3.ปรมัตถะประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่งหรือประโยชน์สูงสุด การให้ทานนั้นมีเพียงให้อานิสงส์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้าเท่านั้นการให้ทานยังเป็นการส่งเสริมอุปนิสัยให้เขาสู่มรรคผลนิพพาน ซึ่งถือเป็นประโยชน์สูงสุด

พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามักนำอนุปพพิกขามาเทศนาอยู่บ่อยครั้งมีการกล่าวถึงเรื่องทานและอานิสงส์ของทาน การให้ทานจึงเป็นคุณธรรมอย่างแรกที่เป็นตัวนำจิตใจให้ไปสู่คุณธรรมขั้นสูงสืบต่อไป การให้ทานนั้นนำไปสู่การทำให้จิตใจของผู้ให้ทานได้รู้จักการแบ่งปัน เห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นมากขึ้น รู้จักสละไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สิน ปัจจัยอื่นๆหรือจะเป็นการสละกำลังกายกำลังสมองของตนให้แก่ผู้อื่นหรือส่วนรวม การรู้จักสละนั้นเป็นการลดกิเลสความโลภให้ทุเลาเบาบางลง ลดความเห็นว่าเป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้เป็นตัวกูของกู เมื่อทำการให้ทานจนเป็นอุปนิสัยแล้วสิ่งที่ตามมาคือเป็นผู้ที่มีพรหมวิหารธรรม คือมีเมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา และผู้ให้ทานย่อมเห็นถึงไตรลักษณ์คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อผู้ให้ทานเห็นถึงความเป็นจริงแห่งชีวิตแล้วผู้ให้ทานย่อมสามารถเข้าถึงประโยชน์อย่างสูงสุดของการให้ทานก็คือ มรรคผล นิพพาน

ความเชื่อเรื่องภพชาติและผลของการให้ทานที่มีผลต่อพฤติกรรมการให้ทาน เนื่องจากสังคมไทย

เป็นสังคมที่ผู้คนส่วนมากให้การนับถือในพระพุทธศาสนา และได้ถือปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งได้รับการอบรมสั่งสอนมาจากครอบครัว สถานศึกษา วัดและสังคม มีประเพณีการให้ทานทำบุญต่างๆกระจายอยู่ทุกภูมิภาคทำให้ความเชื่อเรื่องภพชาติและผลของการให้ทานที่จะส่งผลต่อไปในภพหน้ามีผลต่อการตัดสินใจในการให้ทานของบุคคล ฉะนั้นผู้ที่มีความเชื่อความศรัทธาในเรื่องภพชาติ เชื่อในโลกหลังความตายและเชื่อว่าการสั่งสมบุญบารมีจะเป็นปัจจัยให้เราไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาพฤติกรรมการให้ทานของชาวพุทธในปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้องค์กรไทยในปัจจุบันมีความตระหนักรู้ถึงหลักคำสอนและหลักปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องการให้ทาน ผู้วิจัยจึงเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความรู้ เช่น มหาเถรสมาคม กรมการศาสนา และกระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมมือกันจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เรื่องการให้ทานอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะความเข้าใจในหลักการสำคัญของการให้ทานในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการส่งเสริมและปลูกฝัง

คนในสังคม ตั้งแต่เยาวชนจนถึงประชาชนทั่วไปให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการให้ทานอย่างถูกต้อง เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสังคมมีจิตใจตระหนักรู้ถึงการเสียสละเพื่อสังคมและปลูกฝังแนวคิดในการแบ่งปันซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดสังคมที่สงบสุขและยังช่วยส่งเสริมในการลดปัญหาสังคมในด้านต่างๆ และรัฐบาลควรส่งเสริมในเรื่องดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้เยาวชนได้ศึกษาคำสอนเรื่องทานที่ถูกต้อง
2. ปลูกฝังให้พุทธศาสนิกชนการให้ตระหนักรู้ถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
3. รัฐบาลสนับสนุนทางด้านนโยบายและกฎหมายเพื่อให้ธุรกิจขนาดใหญ่ของประเทศมีการแบ่งปันทรัพยากรให้กับคนในประเทศเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและปัญหาสังคมอื่นๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องการให้ทานในพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนา
2. ศึกษาโมทัศน์เรื่องแนวคิดการให้ทานผ่านสื่อออนไลน์ในยุคปัจจุบัน
3. ศึกษาแนวคิดทางจริยศาสตร์ที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดก

บรรณานุกรม

1. หนังสือทั่วไป

- กรมการศาสนา. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์เนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525.
- กันยา สุวรรณแสง. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: อักษรพิทยา. 2538.
- ขุนศึกษาการพิศิษฐ์ (พิศิษฐ์ หะวานนท์). ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและประเพณีบางอย่าง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ กรมศิลปากร, 2515.
- เฉลิมพล ต้นสกุล. พฤติกรรมศาสตร์สาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: สหประชาพานิชย์. 2543.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. เอกสารสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2534.

ดนัย ไชยโยชา. **ลัทธิศาสนาและระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2538,

ประสาธ อิศรปรีชา. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2539.

ประยุทธ์ หลงสมบุญ. **พจนานุกรมมคอ-ไทย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด, 2546.

ปิ่น มุกกันต์, พ.อ.. **ประมวลศัพท์ศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, 2527.

พระชาย วรธมโม. **ฉลาดทำบุญ**. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย, 2549.

พระธรรมกิตติวงศ์(ทองดี สุรเตโช). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสนา ชุด คำวัด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เลียงเชียง, 2556.

พระธรรมวิสุทธิกวี(พิจิตร ฐิตวิณโณ). **กฎแห่งทาน : ทำหนึ่งได้ร้อย ทำร้อยได้ล้าน**. นนทบุรี: กรีน-ปัญญาญาณ, (ม.ป.ป.),

_____. **อภัยทาน**. (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, (ม.ป.ป.),

พระสิริมงคลอาจารย์. **มังคลัตถที่ปนี แปล เล่ม 3**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2537.

_____. **มงคลตถที่ปนี ทูติโย ภาโค**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536.

พุทธทาสภิกขุ. **การทำทาน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.สียิ่ง จำกัด, 2540.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. **มงคลตถที่ปนียา ทูติโย ภาโค**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย.2508.

_____. **อธิบายบาลีไวยากรณ์ (นามกิตก์และกิริยากิตก์)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2538.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์จำกัด,2546.

ลักขณา สรวิวัฒน์. **จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์. 2544.

วิรัช ลภรัตน์กุล. **การประชาสัมพันธ์ ฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **บาลีไวยากรณ์วจิวิภาค ภาคที่ 2 อาขยาตและกิตก์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2537.

_____. **สารานุกรมพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2538.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. **วิธีสร้างบุญบารมี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2556.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, 2551.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, 2551.

สุชีพ บุญญานภาพ. **พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย, 2541.

สถาบันบันลือธรรม. **การทำงาน : ธรรมทาน-การถวายสังฆทาน-การให้อภัยทาน**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, (ม.ป.ป.),

สุชา จันทรเฒ. **จิตวิทยาวัยรุ่น**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช. 2529.

สมทรง ปุณณฤทธิ. **วิธีทำบุญฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ. 2544.

อุทัย หิรัญโต. **สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์. 2526.

2. ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

จันทิมา พูลทรัพย์. “ปัจจัยการตัดสินใจในการทำบุญของพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษาวัดจำปา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2559.

ชนลักษณ์ ชัยศรีลักษณ์. “เศรษฐศาสตร์เชิงทดลองว่าด้วยประเภทของแรงจูงใจต่อการบริจาค”. **วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.

นายวีระพงษ์ แสงทอง. “ศึกษาการบริจาคทานของพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษา ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

นางสาวลักขณา ทองทศ. “ศึกษาทัศนคติเรื่องการให้ทานของชาวบ้านดอนกลาง ตำบลธาตุ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีกับหลักการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

นฤชิต จุสะปาโล. “การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องทานในพระพุทธศาสนากับเศาะกะตะ-เกะฮ์ ใน ศาสนาอิสลาม”. **ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.

ผศ.ดร.อมรรัตน์ อภินันท์มหกุล. “สังคมไทยกับการบริจาคและการประกอบกิจกรรมทางศาสนา”. **วารสารเศรษฐศาสตร์บริหารศิลป์**. **รายงานวิจัย**. คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2558.

พระวิฑูรย์ ฐานงโร(เจือจันทร์). “ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของชาวพุทธที่มีต่อความเชื่อในการให้ทานและพฤติกรรมการช่วยเหลือต่อผู้อื่น กรณีศึกษาอุบาสก อุบาสิกาที่มาปฏิบัติธรรมในวัดราชโอรสารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

พระครูโพธิชยธรรม (บุปผาสังข์). “การศึกษาเปรียบเทียบการให้ทานสมัยพุทธกาลกับการให้ทานของชาวตำบลนาเลิง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

พระครูภาวนาวรรณรักษ์ (วิทยา กลยาณธมโม). “รูปแบบการให้ทานที่เกื้อกูลต่อการบรรลุนิพพานในสังคมไทยปัจจุบัน”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. **รายงานวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560.

